

22. 11. 2023

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Návrh dlužníka na moderaci smluvní pokuty soudem podle judikatury nejvyššího soudu

Nejvyšší soud se již mnohokrát zabýval otázkou moderace výše smluvní pokuty. V rozsudku ze dne 3. května 2023, sp. zn. 23 Cdo 1398/2022 ("Rozsudek"), Nejvyšší soud upřesnil, za jakých podmínek může soud na návrh dlužníka k moderaci výše smluvní pokuty přistoupit.

Možnost moderace smluvní pokuty soudem

Smluvní pokuta je v českém právu jeden ze dvou institutů k utvrzení dluhu. Pravým smyslem a účelem smluvní pokuty je zabránění a sankcionování porušení či nedodržení konkrétní smluvní povinnosti, nikoliv řešení následků takového porušení.^[1] Smluvní pokuta má tedy jak funkci preventivní, pašalizační, tak i sankční.

Nezřídka se stává, že je výsledný nárok na smluvní pokutu objektivně nepřiměřený. Podle § 2051 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění ("**obč. zák.**"), se dlužník může domáhat u soudu snížení nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované smluvní povinnosti, a to až do výše vzniklé škody způsobené porušením smluvní povinnosti, na níž se smluvní pokuta vztahuje. Toto ustanovení míří na ochranu dlužníka před nepřiměřenou výší smluvní pokuty, kterou zákonodárce ponechává v konkrétním případě na uvážení soudů.

Ochrana dlužníka je zde upřednostňována před zájmy věřitele a smluvní autonomií stran.^[2] Dlužník však musí podat soudu návrh na moderaci nepřiměřené výše smluvní pokuty. Soudce tedy nemůže k moderaci přistoupit ex offo.

Pro úplnost lze dodat, že dlužníka, který navrhl soudu snížení smluvní pokuty, následně v řízení tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně objasnění okolností, z nichž lze usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty. Je tedy jeho povinností tvrdit a prokazovat, v čem konkrétně spočívá nepřiměřenost požadované smluvní pokuty.^[3]

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2023, sp. zn. 23 Cdo 1398/2022

V Rozsudku se Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda lze považovat za návrh na moderaci smluvní pokuty ve smyslu § 2051 obč. zák. i takový procesní úkon (námitku) dlužníka, kterým žádá o zamítnutí žaloby z důvodu nepřiměřenosti výše smluvní pokuty, přestože výslovně nenavrhuje soudu, aby smluvní pokutu snížil.

Taková situace nebyla soudy doposud řešena a ani tuzemská odborná literatura se v poměrech úpravy nového soukromého práva nezabývala otázkou, jaký obsah musí mít návrh dlužníka na moderaci smluvní pokuty. Nejvyšší soud se tak obrátil na zahraniční doktríny blízké našemu právnímu řádu, kde je bez výhrad dovozováno, že pro návrh na moderaci nemusí dlužník výslovně uvádět, že požaduje snížení smluvní pokuty.^[4]

Nejvyšší soud navíc zdůrazňuje, že jakékoli podání ze strany dlužníka adresované soudu je procesní úkon. (Nejen) procesní úkony se vždy posuzují podle obsahu a smyslu projevu vůle. Není tedy významné, jak je účastník označí či zda je vůbec označí.^[5]

Za návrh na snížení smluvní pokuty ve smyslu § 2051 obč. zák. lze tedy považovat i takový procesní úkon dlužníka, ze kterého je patrné, že se dlužník domáhá (byť i jen částečného) zamítnutí žaloby z důvodu, že má požadovanou smluvní pokutu za nepřiměřenou. Není nezbytné, aby dlužník výslovně navrhoval snížení smluvní pokuty.

Naopak prosté popření existence nároku na smluvní pokutu samo o sobě nepostačuje k tomu, aby takový úkon dlužníka mohl být považován za návrh na snížení smluvní pokuty. Pokud z projevu vůle dlužníka nelze současně dovodit výhrady dlužníka k přiměřenosti požadované smluvní pokuty, není soud oprávněn si za účastníka takový obsah úkonu domýšlet, tedy činit z něj závěry, které z jeho obsahu ve skutečnosti nevyplývají.

Shrnutí

Nejvyšší soud v Rozsudku vyjasnil, kdy můžeme spatřovat hranici pro účinnost návrhu dlužníka na moderaci výše smluvní pokuty, přičemž dovodil, že návrh dlužníka je účinný i v případě, kdy není explicitně vyjádřen. V takovém případě však musí být zřejmé, že dlužník namítá nepřiměřenost výše smluvní pokuty. Soud totiž není oprávněn domýšlet obsah procesního úkonu.

JUDr. David Mašek, Ph.D.,
advokát, partner

Marie Kortusová,
paralegal

Mašek & Partners, advokátní kancelář, s.r.o.

Ovocný trh 573/12
110 00 Praha 1

Tel.: +420 226 886 271
e-mail: office@masekpartners.cz

[1] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. května 2023, sp. zn. 23 Cdo 1398/2022.

[2] Srov. KOLMAČKA, V. O moderaci započtené smluvní pokuty jako protipohledávky. Obchodněprávní revue. 2019, č. 3, s. 57-65.

[3] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. [31 Cdo 2273/2022](#).

[4] Srov. rozhodnutí OGH ze dne 21. 9. 1994, sp. zn. 3 Ob 558/94; rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (BGH) ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III ZR 254/09, bod 32; GROSS in: SCHAUER, M., KLETEČKA, A. a kol. [ABGB-ON](#) - Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Manz, 2020, [§ 1336 ABGB](#), Rn. 28.

[5] Podle § 41 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)